

Lekce 3

Πrivlastňovací člen (possessive article)

	sg.m.	sg.f.	pl.
můj	πα-	τα-	να-
tvůj (m.)	πεκ-	τεκ-	νεκ-
tvůj (f.)	πογ-	τογ-	νογ-
jeho	πεϙ-	τεϙ-	νεϙ-
její	πες-	τες-	νες-
náš	πεν-	τεν-	nen-
váš	πετῆ-	τετῆ-	νετῆ-
jejich	πεγ-	τεγ-	νεγ-

Příkl.: **ειωτ** (m.) = otec, **μααγ** (f.) = matka, **ηῖ** = dům

můj	πα-ειωτ	τα-μααγ	να-ηῖ
tvůj (m.)	πεκ-ειωτ	τεκ-μααγ	νεκ-ηῖ
tvůj (f.)	πογ-ειωτ	τογ-μααγ	νογ-ηῖ
jeho	πεϙ-ειωτ	τεϙ-μααγ	νεϙ-ηῖ
její	πες-ειωτ	τες-μααγ	νες-ηῖ
náš	πεν-ειωτ	τεν-μααγ	nen-ηῖ
váš	πετῆ-ειωτ	τετῆ-μααγ	νετῆ-ηῖ
jejich	πεγ-ειωτ	τεγ-μααγ	νεγ-ηῖ

Počáteční písmena **π τ ν** vyjadřují určitou determinaci a číslo/rod následujícího substantiva. Osobní označení (*personal marks*) **λ εκ ογ εϙ ες εν ετῆ εγ** vyjadřují osobu, číslo rod vlastníka/držitele.

π-α-εἰωτ = ten + můj + otec¹ = můj otec
π-εσ-εἰωτ = ten + její + otec = její otec
τ-εκ-μααγ = ta + tvá (sg. m.) + matka = tvá matka
π-ογ-εἰωτ = tvůj (sg. f.) otec
τ-ογ-μααγ = tvá (sg. f.) matka
ν-α-ἡ = mé domy

πα-εἰωτ můj otec, **τα-σζιμε** má žena, **να-σνηγ** mí bratři, **νεσ-σνηγ** jeho bratři, **νετῆ-σνηγ** vaši bratři, **πογ-ἡ** tvůj (sg. f.) dům, **πεκ-ἡ** tvůj (sg. m.) dům, **πετῆ-ἡ** váš dům, **νεκ-ψερε ψημ** tvé (sg. m.) (malé) děti (ženského rodu) [holčičky] atd.

Protože přivlastňovací člen vyjadřuje určitý význam jako **π- τ- ῆ-**, neurčitý význam plus vlastník/držitel musí být vyjádřen jako **ογ-ἡ ῆτα-σ** „dům jeho“², **ογ-ἡ ῆτε-πνογτε** „dům Boha“.

Adjektiva.³

Nerozlišují rod: každé adjektivum se vyskytuje volně s **π-** i **τ-**. Existují dvě hlavní skupiny:

(a) řecko-koptská adjektiva. Ta, která patří k řeckému -ος skloňování, přecházejí do koptštiny jako slovní páry končící na **-οσ** a **-ον** – tím se rozlišuje životné od neživotného.

π-πονηροσ = zlý (muž)
τ-πονηροσ = zlá (žena)
π-πονηρον = zlé (=zlá věc)

¹ The + of-me + father = my father

² Dům patřící jemu.

³ V CG se nazývají *genderless common nouns*. Jejich jedinou sémantickou funkcí je popis. Od *gendered common nouns* je odlišuje jejich syntax: každé GCN je volně kompatibilní s **π-** i **τ-**; a každé se vyskytuje ve dvou nebo ve třech různých atributivních konstrukcích podstatného jména. GCN se nemohou vyskytovat jako cíl modifikace v atributivní konstrukci substantiva. Tato třída se také může nazývat adjektiva. (CG 113)

Zakončení **-oc** je v koptštině mask. i fem. (na rozdíl od řečtiny): **π-ΠΟΝΗΡΟΣ** **τ-ΠΟΝΗΡΟΣ**.

(b) egyptsko-koptská adjektiva (počtem asi 20); některá z nich mají fakultativní fem. a/nebo plur. formy.

αc = starý (člověk/předmět)

β̄ρρε = nový (člověk/předmět)

εβιηη = ubohý (člověk/předmět)

κογ̄ι = malý (člověk/předmět)

καμε = černý (člověk/předmět)

μεριτ μερατε = milovaný (člověk/předmět)

νοσ = velký (člověk/předmět)

cαβε cαβη cαβεεγε = rozumný, moudrý (člověk/předmět)

cαειε = krásný (člověk/předmět)

cωτ̄π̄ = vynikající (člověk/předmět)

φηη φημε = malý (člověk/předmět)

φ̄ιμο φ̄ιμω = cizí (člověk/předmět)

φορ̄π̄ φορπε = první (člověk/předmět)

zαε zαη zαεεγ = poslední (člověk/předmět)

zακ = střízlivý, rozumný (člověk/předmět)

zηκε = chudý (člověk/předmět)

z̄αλο z̄αλω z̄αλοι = starý (člověk/předmět)

zογ̄ειτ zογ̄ειτε zογατε = první, původní, počáteční (člověk/předmět)

xωρε = silný (člověk/předmět)

xαχε xιχεεγ(ε) = nepřátelský (člověk/předmět)

Všechna koptská adjektiva se mohou používat jako substantiva: **π-ΠΟΝΗΡΟΣ** = zlý člověk/muž, **τ-ΠΟΝΗΡΟΣ** = zlá žena, **π-εβιηη** = chudák/ubožák, **π-xαχε** = nepřítel, **τ-zηκε** = chudá žena atd.

Tvoření složených adjektiv.

Prefixy vytvářející složená adjektiva (tj. bez zvláštního člena):

ατ- = privativní (záporné/zbavující) („nemající, neschopný“): **εἰωτ** = otec, **ατ-εἰωτ** = „bez otce“,⁴ osiřelý;

ρᾶ- nebo **ρᾶᾶ-** = „osoba související s/vztahující se k“: **κῆμε** = Egypt, **ρᾶᾶ-κῆμε** = Egypt’an;

ρεσ činitele/konatele/jednatele: **ῥ-νοβε** = hřešit, **ρεσ-ῥ-νοβε** = hříšník.

Atributivní konstrukce

Atributivní konstrukce umožňuje adjektivu *nebo substantivu* modifikovat frází s členem. Modifikátor následuje po frází s členem, spojen **ᾶ-** (**ᾶ-** před **π** nebo neslabičném **μ**) [= *the mediated attributive construction*]:

π-γενος ᾶ-πονηρος (to) *zlé* pokolení

(adjektivum)

π-γενος ᾶ-βῆρε (to) *nové* pokolení

(adjektivum)

π-γενος ᾶ-ρωμε (to) *lidské* pokolení

(substantivum)

Když, a pouze když modifikátor je adjektivum (jako např. **πονηρος** nebo **βῆρε**) může být konstrukce obrácená, takže modifikátor předchází svůj předmět modifikace [*the inverted attributive construction*].

π-πονηρος ᾶ-γενος (to) *zlé* pokolení

⁴ father-less

Užíváním atributivní konstrukce se počet modifikátorů nesmírně zvětšil (oproti seznamu adjektiv uvedených výš), protože všechna „substantiva“ jako i „adjektiva“ mohou být modifikátory. Díky této konstrukci každé substantivum může vyjadřovat adjektivní i substantivní význam.

$\bar{\text{N}}\text{-}\rho\omega\mu\epsilon$ = lidský

$\bar{\text{N}}\text{-}\omicron\gamma\omicron\epsilon\text{I}\text{N}$ = světelný

$\bar{\text{N}}\text{-}\text{C}\text{O}\text{N}$ = bratrský

Několik atributivních konstrukcí může modifikovat jednu frázi s členem; mohou být spojeny $\lambda\gamma\omega$.

$\omicron\gamma\text{-}\rho\omega\mu\epsilon$ $\bar{\text{N}}\text{-}\chi\lambda\chi\epsilon$ $\bar{\text{M}}\text{-}\pi\omicron\text{N}\eta\text{P}\text{O}\text{C}$ = zlý, nepřátelský člověk

$\pi\text{-}\bar{\rho}\rho\omicron$ $\bar{\text{N}}\text{-}\text{C}\alpha\text{V}\epsilon$ $\lambda\gamma\omega$ $\bar{\text{N}}\text{-}\beta\omicron\text{M}$ = moudrý a mocný král

Adjektiva $\omega\eta\text{M}$ = malý, $\kappa\omicron\gamma\acute{\iota}$ = malý a $\text{N}\omicron\beta$ = velký mohou být umístěna bezprostředně za předmět modifikace *bez* přítomnosti $\bar{\text{N}}\text{-}$ [= *the unmediated attributive construction*].

$\omega\eta\text{P}\epsilon$ $\omega\eta\text{M}$ = malý chlapec

$\omega\epsilon\epsilon\text{P}\epsilon$ $\omega\eta\text{M}$ = malá dívka

Přehled členů a zájmen

Seznam všech členů založených na π τ N spolu s jejich odpovídajícími zájmeny.

$\pi\text{-}$ $\tau\text{-}$ $\text{N}\text{-}$ = určitý člen [the]

žádné odpovídající zájmeno.

$\pi\alpha\text{-}$ ($\pi\epsilon\kappa\text{-}$, atd.) = můj [my] (tvůj, atd.)

$\pi\omega\text{=}$ $\tau\omega\text{=}$ $\text{N}\omicron\gamma\text{=}$ = můj [mine] (tvůj, atd.)

ΠΚΕ- ΤΚΕ- ΝΚΕ- = ten druhý/jiný [the other (the second, the contrasting)]

ΠΚΕ ΤΚΕΤ ΝΚΟΟΥΕ = ten druhý/jiný

ΠΙ- † ΝΙ- = ten, tento ... (vyjadřuje emocionální angažovanost nebo vzdálenost v prostoru a čase)

ΠΗ ΤΗ ΝΗ = on, to, tento, toto

ΠΕΪ- ΤΕΪ- ΝΕΪ- = tento, následující, dříve/předtím zmíněný

ΠΑΪ ΤΑΪ ΝΑΪ = tento, on, to, následující, předchozí

Π-/Τ-/Ν- ... **ΕΤ̄ΜΑΥ** = tamten, dříve/předtím zmíněný; (**Π-ΗΪ ΕΤ̄ΜΑΥ** = tamten dům,

ΤΕ-ΖΗ ΕΤ̄ΜΑΥ = tamta cesta)

ΠΕΤ̄ΜΑΥ ΤΕΤ̄ΜΑΥ ΝΕΤ̄ΜΑΥ = (tam)ten, on, ona, oni, to

Členy a odpovídající zájmena jako **ΟΥ-**, **ΖΕΝ-**:

ΟΥ- ΖΕΝ- = [někdo] (a, some, -)

ΟΥΑ ΟΥΕΙ ΖΟΕΙΝΕ = jeden, nějaký/jistý, nějakí

ΚΕ-⁵ ΖΕΝΚΕ- = jiný/druhý [another, (a second, a contrasting)]

ΟΕ ΚΕΤ (ΚΕΤΕ sg. f.) ΖΕΝΚΟΟΥΕ = jiný/druhý [another, (a second, a contrasting)]

Jiné členy a odpovídající zájmena:

\emptyset = nulový člen

ΟΥΟΝ = nepřeložitelné zájmeno, které se užívá jako doplněk (filler) v jistých konstrukcích

... **ΝΙΜ** = jakýkoliv, každý, všichni

ΟΥΟΝ ΝΙΜ = jakýkoliv, každý, všichni

⁵ spojení **ΟΥ-ΚΕ-** neexistuje.

Slovíčka

Autorita, moc

Π-Ρ̄ΜΜΑΟ	bohatý člověk (muž nebo žena)
Π-ΖΑΠ	soud
*Π-ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ	apoštol
*Τ-ΕΖΟΥΣΙΑ	autorita, schopnost
*ΠΕ-ΘΡΟΝΟΣ	trůn
*ΠΕ-ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ	starší, (křesťanský) kněz

Denní život

Π-ΟΕΙΚ	chléb, bochník
Π-ΜΟΟΥ, pl. ΜΟΥΕΙΟΟΥΕ	voda
Π-ΩΝΕ	kámen
Π-ΧΟΪ, pl. ΕΧΗΥ	lod'
Π-ΚΩΖ̄Τ	oheň
*Τ-ΠΟΛΙΣ	město
*Π-ΚΑΡΠΟΣ	plod, ovoce, zisk

Náboženství, etika

Π-ΝΟΥΤΕ	bůh; Bůh (vždy Π-ΝΟΥΤΕ)
ΙΗΣΟΥΣ	Ježíš
*ΠΕ-ΧΡΙΣΤΟΣ	Kristus, pomazaný
*Π-ΑΓΓΕΛΟΣ	anděl
Π-ΝΟΒΕ	hřích
*Π-ΒΑΠΤΙΣΜΑ	křest
Π-ΟΥΧΑΪ	spása, zdraví
Π-ΩΝ̄Ζ	život

Π-ΜΟΥ	smrt
*Π-ΔΑΙΜΟΝΙΟΝ	démon
Τ-ΜΕ	pravda
Π-ΟΥΑ	rouhání, blasfémie
Π-ΟΥΘΕΙΝ	světlo
Π-ΚΑΚΕ	tma, temnota
Π-ΜῆΤΡΕ	svědek
Τ-ΜῆΤ-ΜῆΤΡΕ	svědectví
ΠΕ-ΡΠΕ, pl. ῤΠΗΥΕ	chrám
*Π-ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ	velekněz
*Π-ΣΑΒΒΑΤΟΝ	sabat
*Τ-ΣΥΝΑΓΩΓΕ	synagoga
*Π-ΔΙΚΑΙΟΣ	spravedlivý člověk (muž nebo žena)
*Π-ΠΡΟΦΗΤΗΣ	prorok
*Τ-ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ	spravedlnost
*Τ-ΕΙΡΗΝΗ	mír
*ΤΕ-ΨΥΧΗ	duše
*Τ-ΕΚΚΛΗΣΙΑ	církev
*Π-ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ	evangelium

Egyptská koptská adjektiva

ΑC	starý
ΒῤΡΕ	nový
ΕΒΙΗΝ	ubohý
ΚΟΥἶ	malý, bezvýznamný
ΚΑΜΕ	černý
ΜΕΡΙΤ, pl. ΜΕΡΑΤΕ	milovaný
ΝΟΘ	velký
ΣΑΒΕ, f. ΣΑΒΗ, pl. ΣΑΒΕΕΥΕ	moudrý
ΣΑΕΙΕ	krásný

σωτῆ	vynikající, vyvolený
ψημ, f. ψημε	malý
ψῆμο, f. ψῆμω	cizí
ωορῆ, f. ωορπε	první
ζαε, f. ζαν, pl. ζαεεγ	poslední
ζακ	střízlivý, rozumný
ζηκε	chudý
ζᾶλο, f. ζᾶλω, pl. ζᾶλοι	starý
ζογειτ, f. ζογειτε, pl. ζογατε	první, původní, počáteční
χωρε	silný
χαχε, pl. χιχεεγ(ε)	nepřátelský

Řecko-koptská adjektiva

*ανωμος, ανωμον	nezákonný
*ασεβης	bezbožný
*δικαιος, δικαιον	spravedlivý
*ελαχιστος, ελαχιστον	bezvýznamný
*πονηρος, πονηρον	zlý
*σαρκικος, σαρκικον	tělesný

Cvičení

A.

a. πα-ζαπ.

b. τα-εζογσια.

c. πεс-ζαп.

d. τεq-εζογσια.

e. πεκ-ζαп.

f. ΤΕΚ-ΕΞΟΥΣΙΑ.

g. ΝΕΥ-ΖΑΠ.

h. ΝΕΚ-ΖΑΠ.

i. ΝΟΥ-ΖΑΠ.

j. ΝΕC-ΖΑΠ.

k. ΝΕϕ-ΖΑΠ.

l. ΤΕΥ-ΕΞΟΥΣΙΑ.

m. ΤΕΚ-ΕΞΟΥΣΙΑ.

n. ΝΕΚ-ΕΞΟΥΣΙΑ.

o. ΝΟΥ-ΕΞΟΥΣΙΑ.

p. ΤΟΥ-ΕΞΟΥΣΙΑ.

q. ΤΕΥ-ΕΞΟΥΣΙΑ.

r. ΝΕC-ΕΞΟΥΣΙΑ.

s. ΟΥ-ΕΞΟΥΣΙΑ.

t. ΝΕϕ-ΕΞΟΥΣΙΑ.

u. Τ-ΕΞΟΥΣΙΑ.

v. Π-ΖΑΠ.

B.

a. Τ-ΜΗΤ-ΜΗΤΡΕ Ν-CΑΡΚΙΚΟΝ.

b. ΠΕ-ΡΠΕ Ν-ΝΟΘ. Π-ΝΟΘ Ν-ΡΠΕ.

c. Π-ΠΟΝΗΡΟC Ν-ΑΠΟCΤΟΛΟC. ΖΕΝ-ΝΟΒΕ Μ-ΜΟΥ.

d. ΠΕΪ-ΡΡΟ Ν-ΕΟΟΥ. ΠΑ-ΜΕΡΙΤ Ν-ΧΟΕΙC. ΤΑ-ΜΕΡΙΤ Ν-ΧΟΕΙC.

e. Π-ΖΆΛΛΟ. Τ-ΖΆΛΛΩ. Τ-ΖΆΛΛΟ. ΤΕ-CΖΙΜΕ Ν-ΖΆΛΛΩ. ΤΕ-CΖΙΜΕ Ν-ΖΆΛΛΟ.

f. ΤΕΝ-CΩΝΕ Ν-ΖΑΚ Ν-ΕΛΑΧΙCΤΟC. ΟΥ-ΡΩΜΕ Ν-ΧΩΡΕ.

g. ΟΥΡΩΜΕ ΝΒΟΜ ΑΥΩ ΝΔΙΚΑΙΟC. ΤΕΞΟΥCΙΑ ΝΝΟΥΤΕ. ΤΒΟΜ ΝΝΟΥΤΕ ΝΝΟΘ.

C.

a. ΠΚΕ-ΚΟCΜΟC. ΤΚΕ-ΠΕ. ΝΚΕ-ΖΙΟΥΟΥΕ.

b. ΠΙ-ΝΟΘ Ν-ΡΑΨΕ. †-CΖΙΜΕ. Τ-ΠΟΛΙC ΕΤΪΜΑΥ.

- c. $\bar{\nu}$ - $\omega\eta\rho\epsilon$ $\omega\eta\mu$ $\epsilon\tau\bar{\mu}\mu\alpha\gamma$. π - $\mu\alpha$ $\epsilon\tau\bar{\mu}\mu\alpha\gamma$.
 d. $\kappa\epsilon$ - $\zeta\eta\eta$. $\zeta\epsilon\eta\kappa\epsilon$ - $\zeta\eta\theta\theta\gamma\epsilon$. $\zeta\eta\eta$ $\eta\mu$.
 e. $\rho\omicron\lambda\iota\varsigma$ $\eta\mu$. $\omega\eta\rho\epsilon$ $\omega\eta\mu$ $\eta\mu$. $\varsigma\zeta\eta\mu\epsilon$ $\eta\mu$. $\kappa\omicron\varsigma\mu\omicron\varsigma$ $\eta\mu$.
 f. $\kappa\epsilon$ - $\kappa\omicron\varsigma\mu\omicron\varsigma$. $\kappa\epsilon$ - $\omicron\gamma\alpha$. $\beta\epsilon$. $\kappa\epsilon\tau$.
 g. $\omicron\gamma\omicron\eta\eta$ $\eta\mu$. $\pi\eta$. $\pi\alpha\iota$. $\pi\epsilon\tau\bar{\mu}\mu\alpha\gamma$. $\eta\epsilon\tau\bar{\mu}\mu\alpha\gamma$.

D.

- a. $\iota\bar{\varsigma}$ $\pi\epsilon$ - $\chi\bar{\varsigma}$.
 b. π - $\alpha\gamma\gamma\epsilon\lambda\omicron\varsigma$ $\bar{\mu}$ - π - $\omega\eta\eta$.
 c. π - $\nu\alpha\pi\tau\iota\varsigma\mu\alpha$ $\bar{\mu}$ - π - $\omicron\gamma\chi\alpha\iota$.
 d. π - $\alpha\rho\chi\iota\epsilon\rho\epsilon\gamma\varsigma$ $\bar{\mu}$ - $\pi\epsilon\iota$ - $\rho\bar{\pi}\epsilon$.
 e. π - $\chi\omicron\iota$ $\bar{\mu}$ - π - $\alpha\pi\omicron\varsigma\tau\omicron\lambda\omicron\varsigma$.
 f. π - $\mu\omicron\omicron\gamma$ $\mu\bar{\eta}$ - π - $\kappa\omega\zeta\bar{\tau}$.

E.

- a. $\omicron\gamma$ - $\varsigma\nu\omega$ $\bar{\nu}$ - $\nu\bar{\rho}\rho\epsilon$. π - $\eta\mu\omicron\mu\omicron\varsigma$ $\bar{\nu}$ - $\alpha\varsigma$.
 b. $\omicron\gamma$ - $\varsigma\alpha\zeta$ $\bar{\nu}$ - $\epsilon\nu\eta\eta\eta$. π - $\kappa\omicron\gamma\iota$ $\bar{\mu}$ - $\mu\alpha\theta\eta\tau\eta\varsigma$ $\bar{\mu}$ - $\mu\epsilon\rho\iota\tau$. π - $\mu\epsilon\rho\iota\tau$ $\bar{\mu}$ - $\mu\alpha\theta\eta\tau\eta\varsigma$ $\omega\eta\mu$.
 c. $\zeta\epsilon\eta$ - $\zeta\theta\theta\gamma$ $\bar{\nu}$ - $\varsigma\alpha\epsilon\iota\epsilon$. $\tau\epsilon$ - $\zeta\theta\gamma\epsilon\iota\tau\epsilon$ $\bar{\nu}$ - $\rho\omicron\mu\pi\epsilon$. τ - $\zeta\alpha\eta$ $\bar{\nu}$ - $\rho\omicron\mu\pi\epsilon$. $\theta\alpha\eta$ $\bar{\nu}$ - $\rho\omicron\mu\pi\epsilon$.
 d. $\omicron\gamma$ - $\pi\eta\epsilon\gamma\mu\alpha$ $\bar{\nu}$ - $\chi\alpha\chi\epsilon$. $\omicron\gamma$ - $\pi\iota\varsigma\tau\iota\varsigma$ $\bar{\nu}$ - $\chi\omega\omega\rho\epsilon$. π - $\varsigma\omicron\omicron\gamma\eta$ $\bar{\nu}$ - $\zeta\alpha\kappa$.
 e. π - $\nu\bar{\rho}\rho\epsilon$. $\zeta\epsilon\eta$ - $\epsilon\nu\eta\eta\eta$. τ - $\kappa\omicron\gamma\iota$. π - $\kappa\omicron\gamma\iota$.
 f. $\bar{\nu}$ - $\kappa\omicron\gamma\iota$. $\zeta\epsilon\eta$ - $\varsigma\alpha\epsilon\iota\epsilon$. $\tau\epsilon$ - $\zeta\theta\gamma\epsilon\iota\tau\epsilon$. $\pi\epsilon$ - $\zeta\theta\gamma\epsilon\iota\tau$. $\theta\alpha\eta$.
 g. $\bar{\nu}$ - $\chi\alpha\chi\epsilon$. $\omicron\gamma$ - $\zeta\alpha\kappa$. τ - $\omega\omicron\rho\pi\epsilon$ $\bar{\nu}$ - $\epsilon\kappa\kappa\lambda\eta\varsigma\iota\alpha$.
 h. $\pi\eta\omicron\beta$ $\bar{\nu}$ - $\epsilon\gamma\alpha\gamma\tau\epsilon\lambda\iota\omicron\eta$ $\lambda\gamma\omega$ $\pi\epsilon\gamma\alpha\gamma\tau\epsilon\lambda\iota\omicron\eta$ $\omega\eta\mu$.